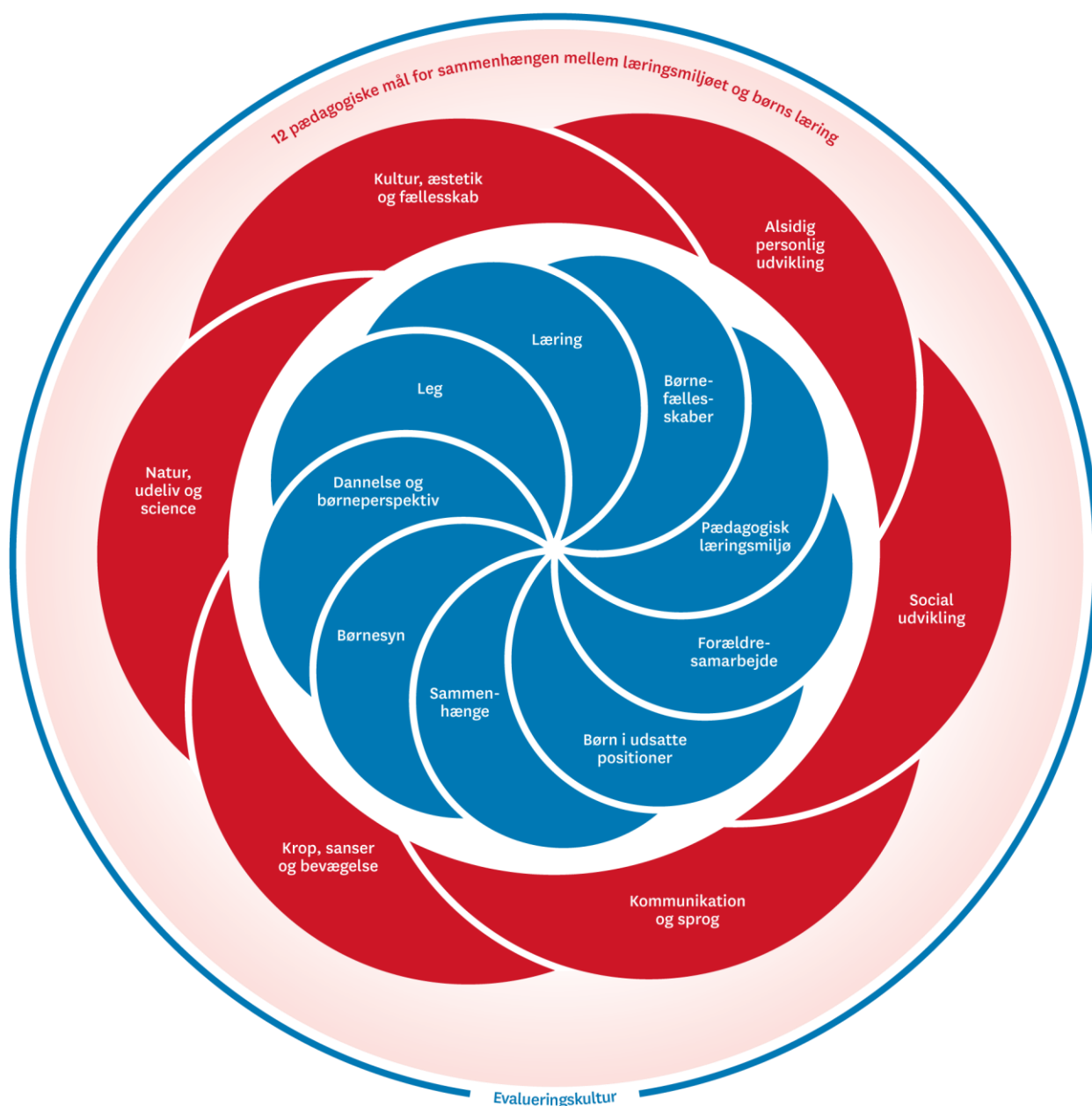

Pædagogisk læreplan for Børnehuset Ågården 2021-22

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er vi?

I Ågården skaber vi trivsel og læring for det enkelte barn i fællesskabet gennem omsorg og anerkendelse.

Vi er et stort, dejligt og rummeligt børnehus fra december 2003 med plads til ca. 100 børn. Vi har 3 børnehavegrupper og 1 vuggestuegruppe. Sammen med Børnehuset Bækdalen udgør vi Dagtilbud Hornslet Vest.

Hver gruppe har til huse i et selvstændigt gruppemiljø med egen indgang, garderobe og badeværelse.

Vi prioriterer et tilrettelagt miljø, hvor glæde og trivsel dagligt er i højsædet. Her medinddrages børnene i lege og pædagogiske aktiviteter samt gives mulighed for at bruge hele huset, legepladsen og den omgivende natur.

Vi bruger spejderstykket og nære grønne områder som udflugtsmål. Vi går på opdagelse, undersøger omgivelserne og leger med forskellige materialer. Kroppe og sanser udfordres.

Vi har mange samarbejdspartnere. Skolen i forbindelse med overgange, men også det lokale bibliotek. Vi får nye bogsendinger løbende. Disse bruges i sprogarbejdet, eksempelvis til dialogisk læsning ved samling. Børnene har altid mulighed for at tage dem af hylden og studere, når lysten griber dem. Vi har en "læse-ø", hvor de hygger sammen omkring bøgerne.

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

I Ågården betragtes alle børn som særlige individer, med hver deres ressourcer og udfordringer, hvilket kræver, at vi altid har blik for, hvor barnet er i sin udvikling, samt hvor deres nærmeste udviklingszone er. Vi bestræber os på altid at have så stor viden om det enkelte barn, at vi kan "forstyrre det passende" i hverdagens aktiviteter, for på den måde at understøtte barnets udvikling. Vi italesætter og fremhæver overfor barnet, når det har klaret en ny udfordring og/eller lært noget nyt. Vi understøtter barnets selvtillid ved at vise, at vi tror på, at det kan klare tingene selv, hvilket giver barnet mod på at udfordre sig selv. Det er vigtigt for os, at alle børn oplever at være selvhjulpne og gode til noget. De små sejre fejres!

Eksempler:

I vuggestuen opfordres børnene til at prøve at sidde på et lille børnetoilet, når de har nået en vis alder, og der er indkøbt små kander, så børnene kan øve sig i at hælde vand i deres glas.

I børnehaven opfordres børnene til selv at klæde sig af og på, med mere eller mindre hjælp fra en voksen. De største børn får hjælp til at lære at tørre sig selv, når de har været på toilettet, så de selv kan klare det i skolen.

For os i Ågården, er den gode relation mellem en voksen og et barn alene den voksnes ansvar. Vi tager initiativet! Samtidig arbejder vi ud fra en anerkendende grundholdning, hvor omsorg, nærvær og det enkelte barns behov, er vigtige elementer. Det prioriteres altid, at der skal være plads til ekstra omsorg og et ekstra kram, når børnene har behov for det, fordi vi mener, at gode

samspil og trygge relationer mellem børnene og voksne er afgørende for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Nærhed, omsorg og tæt kontakt til stabile og sensitive voksne støtter børnenes udvikling af en tryk tilknytningsrelation.

Barnesynet i Ågården tager udgangspunkt i denne anerkendende grundholdning, og er synlig i de voksnes tilgængelighed og nærvær i hverdagen. Vi justerer os selv i forhold til børnenes initiativer, men går også foran og er karavaneførere, når der er brug for det. Dette kræver blandt andet, at de voksne skal være såvel strukturerede som styrende i planlægningen af aktiviteter, samtidig med at spontaniteten kan udfolde sig. Børnenes behov kommer altid før vore egne. Når vi eksempelvis går ud af huset, kan vi have et mål med turen, en destination og en tidsramme. Men måske bliver børnene spontant optaget af noget på vejen, og i stedet for at være rigide m.h.t. planlægningen, fordyber vi os i stedet i oplevelserne i nuet sammen med børnene. Det kan eksempelvis være, at vi kommer forbi en bæk, som vi kan kaste grene og sten i, eller bygge en dæmning over, en fascinerende myretue, kastanjer, snegle på vejen m.v.

I Ågården har vi øje for børnenes interesser, og vi arbejder med at give børnene medbestemmelse og indflydelse på hverdagen og aktiviteterne, fordi vi tror på, at dette er med til at øge engagementet og nysgerrigheden. Vi tager børnenes meninger og interesser alvorligt, fordi vi ser det som en del af deres begyndende demokratiske forståelse og dannelse. Vi oplever børnene som medspillere, i forhold til at byde ind med ideer til aktiviteter, samtidig med at vi, på baggrund af iagttagelser, inddrager deres interesser, når der planlægges. Derudover tænker vi også dannelse, som det at sige "godmorgen" til hinanden, når vi kommer, og "farvel", når vi går. Dette gælder naturligvis også for de voksne, som er rollemodeller for børnene.

Eksempler:

I vuggestuen kan et goddag eller farvel være et smil eller et vink til en voksen på stuen.

I børnehaven øves det, at børnene selv skal sige goddag og farvel til en af de voksne i huset.

I både vuggestue og børnehave øver vi at vente på tur, at stå i kø samt at lytte til hinanden, som en del af børnenes begyndende sociale dannelse.

I den fysiske indretning indenfor, tages der også højde for børnenes forskellige interesser og behov. Der er tænkt over møblernes placering, legetøjets art og placering, samt behovet for ro til

fordybelse og plads til at være fysisk aktiv. Eksempelvis er dele af alle stuerne (både vuggestue og børnehave) indrettet med små fleksible "rum", såsom flytbare rumdelere og skærme, reoler og små gulvtæpper. Disse møbler flyttes jævnligt rundt efter børnegruppens skiftende behov. Legetøjet er placeret, så børnene selv kan nå det/finde det frem. Det bliver byttet ud når børnenes interesse for det forsvinder. Også legepladsen er indrettet, så den passer til de børn, der skal benytte den. Der er mulighed for både vilde og motorisk udviklende aktiviteter samt kroge til fordybelse.

I Ågården har vi fokus på legens betydning for børnenes sociale og personlige udvikling. Derfor har legen en central rolle i alle børnenes hverdag. Dette gælder både den frie og spontane leg, som hele tiden opstår imellem børnene, men også den strukturerede og rammesatte leg, som igangsættes af de voksne. Vi har øje for at inkludere det enkelte barn i fællesskabet, og er optagede af, at alle børn har deltagelsesmulighed på deres eget niveau. Vi følger børnenes initiativ og støtter dem i relations dannelse. I Ågården opfordrer og hjælper vi børnene til at afprøve forskellige roller i legen, hvilket styrker både deres legekompeterencer samt identitetsdannelsen. Vi vægter også den spontane og børnestyrede leg, hvor de af sig selv afprøver og definerer forskellige positioner og roller. Her kan de øve sig i at forhandle om legens forløb, samt den svære øvelse det er, at lære at både kunne give og tage i legen og relationen til kammeraterne i legen.

Fordi vi mener at leg og relationer er så vigtige for barnets udvikling og læring, har vi fokus på vores ansvar for, at alle børn får mulighed for at indgå i udviklende relationer. Derfor er det vigtigt, at vi er tæt på børnene, og observerer interaktionerne, så vi kan træde til og guide børnene i legen, hvis den går i stå eller udvikler sig i en negativ retning. Samtidig er det også nogle gange nødvendigt, at vi går foran i legen og rammesætter den for børnene. Dette kan eksempelvis være hvis vi har et særligt mål med legen, så som at understøtte en relation eller udvikle legekompeterencen ved f.eks. at præsentere nye ideer. Dette sker ofte i små legegrupper med 2-4 børn og en voksen, hvor der kan øves i overskuelige rammer.

Eksempler:

I vuggestuen: Vi sætter en sangleg i gang på legepladsen. Legen kræver ikke, at alle er med hele tiden, for at den kan fungere. Vi skal ud at finde en bjørn, og i slutningen af sangen, stikker vi af fra bjørnen. Børnene følger efter de voksne og de bestemmer selv, hvor de vil løbe hen at gemme

sig. De voksne støtter op om børnenes initiativer og lader dem løbe frem og tilbage på legepladsen, for at gemme sig for bjørnen. Alle kan deltage og være med i fællesskabet på tværs af alder.

I børnehaven: vi laver nogle gange voksenbestemte legegrupper på stuerne. I disse grupper bliver børnene af og til sat sammen med nogle, som de ikke plejer at lege med. Dette kan eksempelvis være for, at udvide børnenes kendskab til hinanden, og måske opstår der i legen et nyt venskab. Der går en voksen med i gruppen, som kan hjælpe legen i gang og guide undervejs, og for et barn med få legekompeter, kan det at lege med støtte, være måden at kunne være med i en leg på. Samtidig øges barnets muligheder for at få sat gang i sin udvikling af legekompeter.

Leg, dannelse og læring sker i de fællesskaber, som børnene indgår i. Derfor har vi fokus på, hvilke børnefællesskaber det er muligt at blive en del af i løbet af dagen. Hvert barn skal opleve sig selv, som en del af fællesskabet! Derfor bruger vi vort kendskab til børnenes ressourcer og udfordringer til at understøtte positive relationer og venskaber, for på den måde at sikre, at alle får deltagelsesmuligheder.

I Ågården arbejder vi med materialet "Fri for mobberi", som bl.a. åbner op for gode snakke med børnene om, hvordan man er en god ven, samt hvordan vi kan hjælpe hinanden, så ingen føler sig alene. Vi arbejder aktivt med konflikthåndtering, behovsudsættelse, selvregulering, og at børnene selv får mulighed for at sige til og fra, for på denne måde selv at mærke egne grænser, samt at være en del af et fællesskab. Vi hjælper børnene med at italesætte handlinger, intentioner og følelser, for at hjælpe børnene til at få et ordforråd og en selvindsigt, der kan hjælpe dem til på sigt, at kunne håndtere egne og andres følelser, på en empatisk og anerkendende måde. Vi oplever, at materialet er et godt hjælpemiddel til den tidlige empatitræning.

Nogle af de faste og tilbagevendende fællesskaber, som alle børn møder i Ågården, opstår omkring spisning og samling. I fællesskabet omkring spisebordet, sørger den voksne for at placere børnene, så alle har mulighed for at få den støtte, som de har behov for.

Eksempler:

Ved spisning vuggestuen placeres de yngste børn nærmest den voksne, så de kan få hjælp til at spise maden og hælde vand i deres kopper.

Ved spisning i børnehaven placeres de yngste ved siden af, eller i nærheden af, en voksen, som kan hjælpe dem med at komme ind i fællesskabet omkring bordet. Samtidig har den voksne mulighed for at støtte barnet i at deltage i snakken omkring bordet.

I Ågården har vi også fokus på, at børnene, i både voksenstyrede og børneinitierede fællesskaber, øver sig i at indgå i dialog med hinanden og de voksne. Der øves også i samarbejde. Bl.a. ved at den voksne "går ved siden af" eller "går foran" og guider undervejs. Vi ser det som vigtig social læring, at man øver sig i dels at tilsidesætte egne behov, samt at lytte til andres ideer og tanker. Disse kompetencer styrkes bl.a. til samling. Her er der fokus på turtagning og dialog, gennem eksempelvis dialogisk læsning og børnenes egne fortællinger. Herudover øves der også i garderoberne:

I vuggestuen øves børnene i at vente på, det bliver deres tur til at få hjælp.

I børnehaven opfordres de ældste til at hjælpe de yngste med at få overtøj på, inden de selv tager overtøj på.

I børnehaven bliver der planlagt aktiviteter på tværs af stuerne, hvor børnene ofte er delt op efter alder. Andre gange er det aktiviteter på tværs, som børnene selv kan vælge, om de vil deltage i.

Eksempler:

I børnehaven er børnene mandag og tirsdag delt op efter alder på tværs af stuer, og får på den måde mulighed for at skabe tættere relationer med børn på samme udviklingstrin. De kan spejle sig i hinanden og måske finde en ny ven. Muligheden for jævnbyrdige relationer udvides og ligeledes gør samarbejdet på tværs af stuerne.

Ældstegruppen, der består af de kommende skolebørn fra hver af de tre stuer i børnehaven, får mandag og tirsdag en ekstra mulighed for deltagelse i aktiviteter, der er aldersspecifikke og rettet mod skoleparathed. I planlægningen af aktiviteterne tages der højde for de enkelte børns interesser, køn m.v.

Hver torsdag holder vi "musik og halløj" i Ågården, hvor hele børnehuset deltager ude på Torvet. Børnene kan deltage på tværs af aldersgrupper. Nogle børn foretrækker at deltage ved at stå i

periferien og kigge på, og nogle børn sidder helt oppe foran og synger med. Andre sidder hos en søskende, bedste ven eller en kendt voksen. Alle har deltagelsesmulighed og kan være med på eget niveau.

Pædagogisk læringsmiljø

”Læring er en kompliceret sag. Den foregår mange forskellige steder i hverdagens samspil mellem mennesker og den bliver derved et relationelt anliggende. Læring er noget der sker, når mennesker er sammen, kommunikerer med hinanden og handler sammen”

Berit Bae

I Ågården består et godt læringsmiljø af alle de muligheder for udvikling, trivsel og læring, som institutionen giver børnene mulighed for. Som ovenstående citat fortæller, er læring noget der sker i mødet mellem mennesker, hvilket stiller krav til de strukturelle faktorer og processer, som danner rammen for dette møde. Dermed bliver forudsætningen for et godt læringsmiljø, at der arbejdes med:

Strukturelle faktorer:

- normering
- personalets uddannelse og kompetencer
- børnegruppernes størrelse
- fysiske rammer/indretning
- digitale redskaber
- den æstetiske udformning

- dagligdagens rutiner

Processer:

- pædagogiske didaktiske overvejelser
- det empatiske samspil børn imellem, mellem barn/voksen og det pædagogiske personale imellem
- forældresamarbejdet
- hverdagens rytme

I Ågården er dagen en vekslen mellem planlagte og voksenstyrede aktiviteter, og børnenes selvinitierede lege og aktiviteter. I Ågården er hele dagen et læringsmiljø, og vi etablerer læringsmiljøer både gennem de daglige rutiner, samt igennem spontant opståede situationer i løbet af dagen.

Eksempler på læringsmiljøer fra hverdagen, er bl.a. samling på stuerne, garderobe-ophold, spisning, aldersopdelte grupper, bleskift, vaske hænder, når vi kommer fra legepladsen og leg med vennerne. Vores fokus er at støtte barnet i dets trivsel, læring og dannelse, med udgangspunkt i barnets individuelle behov, perspektiver og zone for nærmeste udvikling. Derfor er vi bevidste om, hvordan vi møder barnet relationelt i både planlagte og spontane aktiviteter, samt hvordan vi placerer os i læringsmiljøet i forhold til barnet:

- Vi kan vælge at gå foran barnet. Her er de voksne deltagende i aktiviteten, og vi bruger os selv til at vise barnet, hvordan man gør. Vi er rollemodeller.
- Vi kan vælge at gå ved siden af barnet. Vi placerer os tæt på og observerer imens barnet selv prøver, og kommer med opmuntring og gradueret støtte undervejs.
- Vi kan vælge at gå bagved barnet. Vi går på afstand og observerer barnet, eller en gruppe af børn, og er klar hvis der er brug for flere materialer, nye ideer til aktiviteten/legen, trøst, mægling i konflikter, osv.

Disse valg tager vi med udgangspunkt i vores arbejde med Zonen for nærmeste udvikling (NUZO), hvilket betyder, at vi arbejder ud fra en stor viden om, hvor det enkelte barn er i sin udvikling både socialt, motorisk, sprogligt, osv. Ud fra denne viden, tilrettelægger vi aktiviteter, rutiner og eventuelle støttende tiltag, så de virker udviklende på barnet. Vi udfordrer gerne barnet, men

aldrig så det bliver "for svært", da dette kan medføre mangel på motivation, så den ønskede læring og udvikling ikke opnås. For store krav til barnet kan også føre til mistrivsel, og vi er opmærksomme på løbende at evaluere og tilpasse krav/tiltag. Dette sker på baggrund af observationer i hverdagen, samtaler med forældre, evaluering af SMTTE-modeller, TOPI, teammøder, personale-møder og tværfaglige møder med eksterne samarbejdspartnere.

Det pædagogiske læringsmiljø i Ågården tilrettelægges endvidere, så det inddrager børnenes perspektiv, og giver børnene mulighed for deltagelse og medindflydelse (læs mere i afsnittet "Børneperspektiv"). Vi tager hensyn til børnegruppens sammensætning og forskellige forudsætninger, samt hvilke emner børnene viser interesse for, når vi planlægger aktiviteter og temaer. Dette gælder både på stuerne og overordnet i huset.

I Ågården er alle børn og voksne fordelt på stuer, som udgør børnenes og de voksnes faste ramme i hverdagen. Børnene skal have et udgangspunkt og et sted at vende hjem til. Et miljø, hvor de altid kan finde tryghed, nærhed og omsorg fra primære voksne, og hvor børnene har et tilhørsforhold i et kendt fællesskab. Den grundlæggende funktion er således at skabe en sikker og tryk base. I læringsmiljøet på stuerne er der altid plads til bare at snakke og være tæt på hinanden, samtidig med at der er reoler med tilgængeligt legetøj og materialer, som udfordrer og øver forskellige udviklingsområder. Der er eksempelvis tegnepapir og farveblyanter, lego-tavler med bogstaver/tal/symboler, spil, puslespil, bøger, dukker, biler, dyr m.m. Samtidig er stuerne indretning foranderlig i forhold til den aktuelle børnegruppes behov, for at sikre det rette læringsmiljø for alle børn.

Eksempler på læringsmiljøer i Ågården:

Godmorgen:

Her i Ågården starter læringsmiljøet allerede når børnene kommer om morgenen med deres forældre. Her har forældre og barn, i fællesskab et ansvar for at tage tøj af, sætte madpakker på plads samt få sagt godmorgen til det personale, man møder på vejen. Det er vigtigt at goddag- og vinke-farvel-situationen bliver tryk, rar og genkendelig for barnet og forældrene hver dag. Ingen børn er ens og har dermed brug for differentieret indhold i den situation de står i. Nogle sætter sig til at tegne, spille eller hopper straks ind i en leg med vennerne, mens andre har brug for, at en voksen hjælper med at få sendt forældrene godt af sted. Det vigtige i processen gennem

daginstitutionslivet er, at børnene udvikler tryghed (jeg ved mine forældre kommer igen), og bliver robuste og sikre på, at den situation skal jeg nok klare, uanset om det er med hjælp fra personalet, en ven eller om det er et hurtigt vink, kram til mor eller far i vinduet.

Naturen:

Børn og voksne benytter jævnligt skovstykket og spejderområdet på den anden side af vejen, samt bækløbet, de grønne arealer og offentlige legepladser, der omgiver Ågården. Vi prioriterer dagligt at være ude på legepladsen, eller tage på tur, og det skal være MEGET dårligt vejr før vi bliver inde. Udelivet giver os det største og mest varierede læringsmiljø, vi kan få. Det er omdrejningspunktet i alle børn og voksnes liv. Det er her vi har højt til loftet, vi kan føle, se, lugte og høre alt hvad der sker omkring os. Vi kan eksempelvis lave bål, og smage på noget mad vi selv har lavet over det, eller riste et brød, hvor dejen er hjemmelavet. Vi kan finde grene, blade, sten, træer, vand, blomster, insekter, små skov- og vanddyr, fugle, vind, regn, sne, sol og varme.

Legen er i centrum uanset om det er den frie/selvinitierede eller en voksen konstrueret aktivitet, da vi mener legen er udgangspunktet for motivation og nysgerrighed i forhold til læring og erfaring i barnets generelle udvikling.

Legepladsen:

Vores legeplads er en naturlegeplads med Tarzan-bane, vandleg, legehuse, klatretårne, mudderkøkken, arbejdsborde, mobile bålsteder, gynger, sandkasser, gravesteder, stærekasser, bakker, store sten og ujævnt terræn, borde/bænke, vold med indbyggede bænke, mulighed for "den stille leg" og plads til "den mere vilde leg".

Alle vores mange udemuligheder udfordrer og opfordrer børn og voksne til alsidig læring både socialt, kognitivt og fysisk. Ågårdens legeplads går hele vejen rundt om huset, og vi har mange hjørner og kroge til hyggelige lege, som indbyder til fordybelse i både små og større grupper. Legepladsen er inddelt i vuggestue og børnehave, men ofte er vuggestuen sammen med børnehaven eller omvendt. I Ågården er der stor mulighed for fysisk udfoldelse. Vi har bakker og tårne, som vi klatrer på og et areal til løb, boldspil, sanglege eller hvad der optager børn og voksne.

Vi har et stort tagudhæng på selve institutionen, der giver mulighed for læ, tørvejr og skygge. Vi kan således "tage de fleste aktiviteter med ud". Det betyder, at vi har gode muligheder for at

fordele os i løbet af dagen, så der bliver færre børn samlet på lidt plads og et lavere støjniveau. Altså – gode betingelser til fordybelse.

Madpakketid i vuggestuen:

I vuggestuen hjælper børnene på skift med at dække bord og dele madpakker ud. Børnene sidder ved det samme bord ved den samme voksen. Det giver tryghed for det enkelte barn, at det er den samme voksen de spiser med hver dag. Vi har fokus på selvhjulpenhed ved måltidet, hvor de selv styrer madpakkerne, samt hælder vand i deres glas. Når vi er færdige med at spise, pakker de sammen og rydder op efter sig. I vuggestuen er måltidet et socialt dannelsesfællesskab, hvor man skal høre, blive hørt, se og have øje for de øvrige i fællesskabet.

Madpakketid i børnehaven:

I børnehaven spiser børnene på hver deres stue. Man finder selv mad og drikke frem og sætter sig ind til bordet. Vi venter på, at alle har sat sig og er klar til at spise. Hver stue kan have individuelle rammer for, hvordan en spisesituation foregår (i 2020 har Covid-19 bestemt for os at vi for det meste spiser udenfor ved bord-bænke sæt). Fællesnævneren er dog fokus på dialog, turtagning, dannelse, empati og relationer. Nærværet omkring måltidet og bordet giver os tid til at lytte til hinanden og blive nysgerrige på det, der optager den enkelte i øjeblikket.

Eks fra en stue: Vi sidder aldersopdelt ved 3 forskellige borde. Lillegruppen, Mellegruppen og Storegruppen.

Samtalerne foregår på tværs af bordet, med sidekammeraten, med en voksen eller en ven. Dialogen springer tit ud af noget vi har oplevet i dag, i går eller noget vi skal i morgen eller næste uge. Det kan også handle om, hvad der sker lige nu, hvad har jeg med i madpakken, hvorfor er det vigtigt at spise sundt, eller hvordan kan vi være gode til at hjælpe hinanden.

I storegruppen er der ofte førskole relaterede emner, fx dialogisk oplæsning, alfabetet eller fortællinger om hvad de har oplevet i ferier eller lign.

Samling i vuggestuen:

Hver dag mødes børnene til samling i vuggestuen. Samling er en pædagogisk voksenstyret aktivitet. Vi sidder på et tæppe i det bagerste rum i vuggestuen. Vi sidder i rundkreds så vi alle kan se hinanden. Til samling, har vi fokus på hvem der er af børn i dag og hvem er det vi mangler af både børn og voksne. Det gør vi for, at børnene er bevidste om, hvem vi mangler for at vores gruppe er

fuldendt. Samtidig giver det børnene en god forståelse for, at alle er værdifulde for fællesskabet. Til samling laver vi forskellige ting. Det kunne være rim og remser, en sangleg, læse en bog for hele gruppen eller synge sange fra vores sangkuffert. Det vigtigste er, at der er deltagelsesmulighed for alle børn.

Samling i børnehaven:

De tre stuer holder dagligt samling. Samlingsstunden betragtes som et lege- og læringsmiljø til sproglig opmærksomhed, fælles lege, sang, dialogiske læsning, samtale, dukketeater, fortælling, at tælle, at lære farver, samtale med børn om børns trivsel og omgangsformer, medbestemmelse, styrkelse af selvværd, styrkelse af hjælpsomhed og turtagning, samt evnen til at drage omsorg. Samlingen kan være aldersopdelt men også foregå i grupperne/stuerne.

Grupper på tværs af stuerne i børnehaven mandag og tirsdag:

I børnehaven har vi aktivitetsgrupper mandag og tirsdag formiddag, og der er 3-4 voksne tilknyttet hver gruppe, alt efter antallet af børn i gruppen. Hver gruppe planlægger selv aktiviteterne. Børn og voksne deles op i små aldersopdelte grupper på tværs af stuerne, hvilket giver mulighed for tilpasse aktiviteterne til børnenes alder, samtidig med at aktiviteterne afvikles på en måde, hvor alle børn har mulighed for at deltage (differentiering af pædagogik). Formålet er både at invitere børnene ind i nye børnefællesskaber samt at sikre godt læringsmiljø for alle (se i afsnittet: "Børn i udsatte positioner"). Samtidig er formålet også at understøtte relationsdannelsen på tværs af stuerne og dermed også udvide de voksnes viden om alle børn på tværs i Ågården.

Vuggestuen deltager med 3-4 børn og en voksen i aktiviteterne for de mindste i børnehaven, enten mandag eller tirsdag, eller begge dage. Her er formålet blandt andet at gøre overgangen fra vuggestue til børnehave mere tryk og glidende. Samtidig giver det vuggestuebørnene mulighed for at fastholde relationen til kammerater, der er rykket i børnehave - og de voksne i børnehaven får mulighed for at skabe en relation til de kommende børnehavebørn.

Inddragelse af lokalsamfundet:

I Ågården går børnehaven til fødselsdag hjemme ved børnene, hvilket er med til at give børnene et indblik i hvordan de bor og lever hver især. Hvert år går vores ældstegruppe Lucia-optog hos naboinstitutionen, som er et bosted for psykisk og fysisk udviklingshæmmede. Efterfølgende bliver

de lidt og får saftevand og pebernødder. Endvidere har vi haft en gruppe børn, der sammen med en pædagog har aflagt besøg på Lokalcenter Rosengården, hvor de lavede kreative aktiviteter sammen med beboerne.

Vi bruger lokalmiljøet som udflugtsmål og eksternt læringsrum. Vi har Spejderstykket, som besøges hver mandag og tirsdag, og en rideskole helt tæt på. Det lokale bibliotek besøges vi ofte, især om vinteren, og her hygger vi med at kigge og læse i bøger. Samtidig kommer der årligt en bibliotekar og laver "Bogvogter-kursus" for alle børnehavebørn.

Derudover har "Familieklubben", som laver arrangementer for børn og forældre. Eksempelvis har de arrangeret en sjov danse-formiddag med børn og voksne i børnehaven. Derudover bl.a. ture til Springhallerne i Aarhus og Mørke. Generelt er vi lydhøre overfor forældrenes forslag og tips til aktiviteter, og inviterer dem gerne ind i institutionen, hvis de har noget at bidrage med i forhold til børnenes læring.

Samarbejde med forældre om børns læring

Samarbejde med forældre om børns læring:

I Ågården anser vi samarbejdet med forældrene for at være en af de vigtigste dele i vores indsats i forhold til at sikre, at børnene får en tryk og god dag i vuggestuen eller børnehaven. Vores udgangspunkt er, at det er forældrene som kender børnene bedst. De bliver således en stor ressource i arbejdet med at skabe læring og udvikling for det enkelte barn. Forældrene er medskabere af både det fysiske og det psykiske børnemiljø. Deres viden og ideer vægtes når børnemiljøet evalueres eller udvikles.

Vi begynder samarbejdet med nye forældre, når vi sender dem et velkomstbrev før opstart i vuggestue eller børnehave. I dette brev står der bl.a. hvilken stue barnet skal gå på, og hvilke voksne der er tilknyttet stuen. Forældrene og barnet inviteres på besøg i institutionen for bl.a. at hilse på personalet. Ved dette besøg aftales den første velkomst-samtale. Her fortælles om, hvordan vi arbejder i det daglige og gensidige forventninger afstemmes. Desuden taler vi om "særlige forhold" - det kan være sygdomme, allergier, for tidlig fødsel osv.

Interne overflyttere (vuggestue til børnehave) får også et velkomstbrev. Derudover inviteres både forældre og barn på besøg i børnehaven før opstart.

Dialogen mellem børnehave/vuggestue og forældrene er en central del af forældresamarbejdet i Ågården. Daglig snak er med til at sikre, at forældre og personale får et fælles ståsted. En fælles forståelse at tale ud fra, som kan være med til at forebygge misforståelser i den løbende kommunikation. Dialogen må bygge på en åbenhed og nysgerrighed i forhold til diverse perspektiver og holdninger. Vi prioriterer dørkarms-snakken ved aflevering og afhentning af barnet, og afsærlere end gerne, den tid der skal til, når der er behov for en mere dybdegående samtale. Ledelsen sikrer, at der er mulighed for at personalet og forældrene kan have en tæt og løbende dialog.

Pædagogerne og forældrene har hver især unik viden om, hvordan barnet lærer bedst. Vi er sammen nysgerrige på, hvor barnet nærmeste udviklingszone er og drøfter løbende, hvordan vi bedst understøtter barnets læring og udvikling.

Dialog og vidensdeling er særligt vigtig, som grundlag for samarbejdet omkring børn, der har udfordringer på trivsel/udvikling, enten i hjemmet og/eller institutionen. I den situation vil vi altid arrangere flere møder med forældrene, hvor vi sammen finder løsninger på, hvordan vi kan hjælpe barnet. I nogle tilfælde vil det give mening, at invitere eksterne samarbejdspartnere (eks. PPR) med til møderne, for at få flere faglige vinkler på sagen.

Når barnet har gået i vuggestue/børnehave omkring 3 måneder, inviterer vi forældrene til en status-samtale. Her taler vi bl.a. om, hvordan vi og forældrene har oplevet barnets indkøring i huset. Cirka samtidigt udarbejder børnehaven den første sprogttest. Til samtalen har vi en dialog med forældrene om, hvordan vi sammen kan støtte barnets sprogudvikling, hvis der er behov for det.

I vuggestuen inviteres til en samtale når barnet er fyldt 2 år. Her gør vi status over, hvor barnet er i sin udvikling og aftaler, hvilke ting forældrene evt. kan arbejde videre med derhjemme. Det er meget vigtigt at vi arbejder i "samme retning". Til samtalen drøftes også, hvorledes vi gør barnet klar til børnehavestart.

I børnehaven afvikles skolestarts-samtaler ca. 6 måneder før børnene skal starte i førskolen. Her taler vi om skoleparathed, bekymringer (fx i forhold til modenhed), sprog samt hvad vi i øvrigt skal arbejde før skolestart. Eventuel skoleudsættelse er også til drøftelse her.

Ovenstående møder tager udgangspunkt i Syddjurs Kommunes materiale "Klar til læring", "Hjernen og Hjertets" "TOPI"-program samt sprogtest.

Udover de faste samtaler i vuggestue og børnehave, er der mulighed for at holde TF møder (tværfaglige møder), hvor pædagogerne i samarbejde med forældrene kan sparre med andre fagpersoner, såsom psykolog, ergoterapeut og talepædagog fra PPR. Disse bruges i forhold til børn med akut opståede eller længerevarende udfordringer i forhold til deres udvikling.

I Ågården ser vi forældrenes ressourcer og engagement som en styrke i samarbejdet omkring de fællesskaber, deres barn er en del af. Forældrene har organiseret en forening (Forældreklubben), som arrangerer aktiviteter for huset i samarbejde med personale og ledelse i Ågården. Tidligere har Forældreklubben selv stået for planlægning og udførelse, men det er ledelsens ambition, at personalet i Ågården fremover skal være mere synlige i aktiviteterne. Derfor vil personalet fremover være en del af arbejdsdage, forældrekafe, julearrangement, sommerarrangement, osv. Samarbejdet og fællesskabet styrkes, når vi mødes i en anden kontekst, der giver mulighed for uformelt samvær.

Børn i udsatte positioner

Alle børn er unikke, og har forskellige forudsætninger for at kunne deltage i fællesskabet. Samtidig skal alle børn føle sig anerkendt og værdsat. Det den enkelte bringer med ind i fællesskabet er lige så værdifuldt, som alle andres. Dog er det ikke alle børn der har kompetencerne til at indgå i børnefællesskaberne på lige fod med jævnaldrende. Disse børn risikerer at blive ekskluderet og dermed afskåret fra at opnå vigtig læring, hvorfor de kan havne i en udsat position.

Alle børn kan, i kortere eller længere perioder i deres børnehave- eller vuggestueliv, havne i en udsat position i forhold til børnefællesskaber, udvikling og trivsel. Derfor er det vigtigt, at vi på baggrund af vores viden om barnets nærmeste udviklingszone, hurtigt gør en ekstra og fokuseret indsats, så barnet opnår de nødvendige kompetencer, som gør, at det kan blive et inkluderet og ligeværdigt medlem af børnefællesskaberne. Der arbejdes med udgangspunkt i barnets ressourcer, og i længere eller kortere perioder, prioriteres det at enkelte børn får særligt fokus. De følges tæt af en eller flere ansatte, som guider og understøtter hen imod bedre trivsel og udvikling.

Denne ekstra pædagogiske indsats kan være bestemt internt i huset, i samarbejde med forældrene, eller der kan også være indkaldt til et tværfagligt møde, hvor den pædagogiske indsats bestemmes i fællesskab med forældrene, samt psykolog, talepædagog og/el. børneergoterapeut fra PPR. I nogle tilfælde søger vi om støttetimer til et barn eksternt, som kan være med til at øge og understøtte en særlig pædagogisk indsats i forhold til barnet. Målet er, at barnet kan komme i trivsel og/eller en god udvikling så hurtigt som muligt. Her prioriterer vi også et tæt og godt forældresamarbejde, da vi mener, at forældrene også er meget vigtige medspillere i forhold til barnets udvikling og trivsel i institutionen.

Dermed er den daglig garderobe-snak uundværlig for både børn, forældre og pædagoger. Det skaber et tættere bånd mellem børnehaven og hjemmet, at man dagligt får snakket om de generelle ting. At man spørger ind til barnets hverdag uden for børnehaven også, i samråd med

forældrene når de er til stede. Vi skriver samtidig også på tavlerne rundt på alle stuer, hvad der har været generelt for hele stuen den pågældende dag.

Samtidig har vi erfaring med, at en god start på dagen i børnehave eller vuggestue, er vigtig i forhold til at blive en del af et børnefællesskab. Derfor er det især vigtigt, at man i børnehaven møder senest kl. 09:00, hvor børn og voksne samles på stuerne til samling eller videregivelse af beskeder om dagens forløb. I vuggestuen er det også bedst at møde ind senest kl. 9.00, hvor børn og voksne samles til formiddagsmad, og hvor børnene har mulighed for at få at vide hvad de skal bagefter. Det kan være svært at komme ind i gruppen, hvis man møder efter aktiviteterne er startet.

Kommer barnet senere end kl. 9.30, kan det være sværere, at forhandle sig ind i en leg, fordi de andre børn måske allerede har været i gang med at lege i stykke tid, og har fået legens indhold og roller på plads. Endvidere kan det også være at gruppen skal ud af huset, at der skal holdes sproggrupper eller legegrupper, og andre tiltag der gør, at det er vigtigt at man møder ind til den aftalte tid.

Eksempelvis har vi mandag og tirsdag fokus på relationer i børnegruppen, i det at vi mødes i grupper på tværs af stuer, og fordeler os gruppevis i huset med børnene (se i afsnittet om Læringsmiljø). Her har det en positiv virkning for børnenes relationer til de andre, at de møder til tiden. At de sammen kan gå ud i grupperne er nemmere, end at skulle finde sin vej ind i en gruppe der allerede er dannet, hvilket vi sørger for at få videreformidlet til forældrene.

Nye børn der starter i børnehave, er i starten i en udsat position, og har derfor brug for at blive guidet ind i gruppen, rutinerne og den generelle hverdag blandt både andre børn og voksne. Det er selvfølgelig de voksne der sørger for fælles aktiviteter for alle børn i alle aldre på stuen, men det er også børnene der hjælper hinanden. Det er børnene, der er med til at fortælle de nye børn om, hvad vi laver til samling og hvorfor vi holder samling. Det er også børnene, der hjælper de nye børn med at finde ud af, hvor madpakken eller frugten skal være, hvad tøj vi skal have på uden for eller trækker regnbukserne ud over gummistøvlen. At børn hjælper børn, er med til at give de nye børn flere relationer. Børnene skaber deres eget fællesskab ved at kunne hjælpe hinanden, og være en god støtte for en ven.

For venner har man brug for, hvis man vil have en masse gode dage i børnehaven. Derfor snakker

vi også meget med børnene om, hvad og hvornår man er en god ven. Vi læser bøger om bedste venner, vi snakker om "Fri for mobberi", og vi arbejder med små grupper for at skabe små læringsmiljøer til de der har brug for det.

Samtidig hjælper vi forældrene med de gode legeaftaler i privaten, så der er en rød snor mellem børnehaven og hjemmet. Det kan også være at hjælpe forældrene med, hvilke fælles aktiviteter der er rundt omkring, så de kan deltage i det med sine børn og vise engagement omkring barnets fællesskaber og gode venner.

Nogle af de tiltag vi i huset sætter i gang i forhold til arbejdet med børn i udsatte positioner er:

- Sproggrupper, hvor vi bl.a. arbejder med de tosprogede børn, samt børn med særlige sproglige udfordringer i mindre grupper.

- Vi laver små legegrupper, hvor vi deler børnene op efter alder, udvikling el. potentielle venskaber, for eksempelvis at fremme deres lege- og/eller sociale kompetencer.

- I vores daglige indretning i huset, er vi meget bevidste om at lave små læringsmiljøer, som er foranderlige, tilpassede og tilgængelige for alle børn.

- Vi arbejder ud fra konceptet om at arbejde ud fra laveste fællesnævner, for at kunne inkludere alle i fællesskabet. Her er vi dog også meget opmærksomme på, at alle børn udfordres inden for deres nærmeste udviklingszone.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Børnehuset Ågården ligger i Syddjurs Kommune, hvor der er førskole opstart, i det vi kalder 00,

den 1. april hvert år. Det vil sige, at børnene begynder i tidlig SFO nogle måneder inden de starter i børnehaveklasse. Derfor er der også opstart på den nye "ældstegruppe" i Ågården den 1. april hvert år. Samtidig har Syddjurs Kommune opstillet nogle kompetencer ("Klar til læring"), som vi forventes at arbejde ud fra både i vuggestue og i børnehave. Disse kompetencer er; robusthed, behovsudsættelse, nysgerrighed, vedholdenhed, automatisering og gode omgangsformer.

I Ågården har vi fordelt de kommende skolebørn på tre stuer, fordi vi ønsker at skabe mest muligt nærvær, samt læring for det enkelte barn. Det skaber vi bedst i de mindre grupper på stuerne, da vi oplever, at det øger graden af fordybelse blandt børnene. Ældstegruppen har et fast "rum" i et separat rum på hver stue når vi afholder samling og spiser frokost. Det giver mulighed for, at der kan arbejdes med mere alderssvarende og komplekse emner, der kan være med til at øge børnenes nysgerrighed og lyst til at lære nyt. I ældstegruppen arbejder vi med forskellige temaer, såsom kroppen, Syddjurs Sprogkanon, legegrupper, social træning (Fri for mobberi), kultur, bogstaver og tal, osv. Derudover har vi organiseret os således, at vi fast mødes to gange om ugen på tværs af stuerne, hvor vi arbejder med et bestemt tema et stykke tid, og hvor alle de store børn deltager i grupper på tværs af stuerne. De pædagogiske aktiviteter og læringsmiljøet i gruppen kan ændre form fra år til år, helt afhængigt af børnegruppens sammensætning, udviklingsniveau og interesser. Vi planlægger forløbet inden opstart, ud fra hvilken børnegruppen vi skal gøre skoleparate.

Vi mener, at den gode overgang fra børnehave til skole, skal forstås, som en proces der konstant er i bevægelse, og som er en længerevarende proces igennem hele barnets børnehavetid. Allerede fra barnet starter i børnehave, ændres fokus fra at starte i børnehave, til at barnet skal starte i skole. Herfra begynder arbejdet med at gøre børnene så skoleparate som overhovedet muligt, hvilket for os vil sige, at der blandt andet arbejdes med børnenes robusthed, sociale-, sproglige- og motoriske kompetencer ud fra det enkelte barns nærmeste udviklingszone (se tidligere afsnit om Læring og Læringsmiljø).

Vi definerer læringsmiljøet i forbindelse med skolestart bredere end at det er vigtigt, at barnet kan holde på en blyant, klippe med en saks, klare toiletbesøg selv osv. Vi mener at fokus i læringsmiljøet omkring de kommende skolebørn, skal være på fordybelse, impuls kontrol, evnen

til at pleje og udvikle relationer, motivation og nysgerrighed, og ikke mindst robusthed i forhold til at kunne overkomme de små "bump" på vejen samt de "uretfærdigheder", de uundgåeligt vil møde både i børnehaven og børnehaveklasse. Samtidig vil kravene til børnene være stigende det sidste år i børnehaven, med henblik på at gøre dem så selvstændige som muligt.

Overgangen fra børnehaven til skolen indebærer også samtidigt et farvel til en børnehaven, som føles tryk. Måske bliver barnets bedste ven i børnehaven, eller måske skal man sige farvel til en søskende – for at starte i tidlig SFO og senere skole, hvor barnet ikke rigtig ved hvad det skal forvente. Nogle gange er barnets forventninger også rigtige store. Derfor besøger vi skole og SFO flere gange fra februar til april, hvor vi blandt andet taler med ældre søskende vi møder og personale på skolen, ser hvor toilettet og garderoben er, og hvor man kan lege, osv.

Vi har planer om at skabe et større samarbejde med Bækdalen, sådan at begge institutioners ældstegruppe mødes nogle gange inden SFO start, og laver aktiviteter sammen. Dette skulle have været skudt i gang i foråret 2020, men på grund af Covid-19, har vi valgt at udskyde det til det er sikkert at forsamles mange igen. Det vil give børnene mulighed for at lære flere af deres kommende klassekammerater at kende inden starten i 00, og vi får mulighed for at sparre og udveksle erfaringer med hinanden på tværs af institutionerne.

Eksempler på aktiviteter i ældstegruppen:

Vi går på "Spejderstykket" mandag og tirsdag, hvor vi eksempelvis laver små legegrupper på tværs af stuer, har snitteprojekter, hjælper hinanden med at bygge dæmninger i bækken og i det hele taget laver aktiviteter der er målrettet denne aldersgruppe. Det store omdrejningspunkt for aktiviteterne er børnenes alsidige-, sociale- og motoriske udvikling. Eksempelvis øver børnene sig i at samarbejde, i at kunne fokusere deres opmærksomhed, i at turde skubbe til egne grænser både fysisk og psykisk, samt i at kunne lege og samarbejde med andre børn end dem man oftest leger med hjemme i børnehaven.

Ældstegruppen går også længere ture, såsom ture ud til Sofie Amaliegård-skoven, som kan danne ramme for de samme aktiviteter som på "Spejderstykket". Alle har rygsæk og madpakke med, og børn og voksne er senere tilbage i børnehaven.

I løbet af vinter og forår besøger gruppen skolen flere, hvor der leges i skolegården og på SFO'ens legeplads, for at blive trygge og fortrolige med området inden opstarten i april. Vi bliver også inviteret på besøg inde i SFO'en på skift, så børnene også har en ide om, hvad SFO og skole er for noget, samt hvor garderoben og toiletterne er. Dette er med til at hjælpe børnene til bedre at kunne rumme alt det nye, når 00 bliver deres nye hverdag fra april måned.

Til samling arbejder vi eksempelvis med "Fri for mobberi" materialet. Vi taler med børnene om de billeder der er med til materialet, og kobler det der sker på billedet, sammen med situationer og børnenes egne erfaringer fra hverdagen. Nogle af de emner vi kommer omkring, er venskab, at hjælpe hinanden, at holde hinanden udenfor, at sige ja eller nej på den gode måde, aflæse humør og intentioner, osv. Fokus er på at udvikle børnenes begyndende empati og sociale kompetencer, for at give dem redskaber til at kunne indgå i relationer og børnefællesskaber.

Overgang fra vuggestue til børnehave:

Når man som barn kommer fra vuggestue og skal til at gå i børnehave, åbner der sig en ny verden med flere børn, flere rum at bevæge sig rundt i, samt nye voksne. Det er vigtigt, at denne overgang bliver tryk og tillidsfuld for både børn og forældre. For at få skabt den gode tryghed for barnet, vil vi i overgangstiden være ekstra opmærksomme på relations arbejdet på tværs af de pågældende stuer. Eksempelvis er de børn, der skal i børnehave snart med til, sammen med en voksen fra vuggestuen, at deltage i aktivitetsgruppe sammen med de mindste i børnehaven mandag og tirsdag. Her er vuggestuebørnene med til den aktivitet, der er planlagt, samt spiser madpakker i børnehaven bagefter.

Når vi ved hvilken stue børnene skal gå på i børnehaven, har vi et tæt samarbejde med den voksne der skal tage imod barnet. Vi aftaler besøg i børnehaven, eller den voksne kommer på besøg i vuggestuen. Børn er forskellige og der vil derfor altid være individuelle behov ved opstart af børnehave. Nogle børn springer ud i det mens andre har brug for flere besøgsgange med en kendt voksen fra vuggestuen inden opstart. Vi kigger altid på det enkelte barn, når vi planlægger opstarten og overgangen til børnehaven.

Der gives også en mundtlig overlevering fra de voksne i vuggestuen til de voksne i børnehaven i forhold til, at videregive erfaringer vedrørende udvikling, trivsel og behov. Samtidig holder en af de voksne, fra den kommende stue i børnehaven, en opstartssamtale med forældrene, hvor der blandt andet afstemmes forventninger, aftales forløb på opstart, og hvor forældrene kan få lov at fortælle om hvad de tænker om deres barn trivsel, udvikling og behov. Denne samtale foregår altid lige inden, eller lige efter, at barnet er startet i børnehaven, for at hjælpe til at både barn og forældre får en god start på børnehavelivet (se evt. afsnit om Forældresamarbejde).

De seks læreplanstemaer

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

I Ågården arbejder vi med at møde barnet i øjenhøjde, dvs. på en anerkendende måde. Vi afstemmer, som voksne, vores egen verbale og nonverbale kommunikation, og spejler barnets følelser ved at sætte ord på følelser og intentioner. Vi mener, det er vores opgave at hjælpe barnet til at kunne håndtere og identificere både negative og positive følelser, som det oplever i sit samspil med andre mennesker. Vi er bevidste om, at vi møder barnets verbale og nonverbale kommunikation med åbenhed og empati, da det har stor betydning for udviklingen af følelsesmæssig selvregulering. Vi har øje for, hvad det enkelte barn har brug for af følelsesmæssig støtte, for at hjælpe det videre i udviklingen hen mod at opnå selvregulering. Vi hjælper barnet ved at lade det spejle vores nervesystem, som kan afspejle både ro, uro, glæde og sorg gennem vores verbale og nonverbale kommunikation.

I Ågården tilbyder vi hver dag rammer og aktiviteter, som giver børnene mulighed for at få succesoplevelser og passende udfordringer. De passende udfordringer handler om at udfordre det enkelte barns "Zone for nærmeste udvikling" på en måde, hvor vi med udgangspunkt i det enkelte barns udviklingsniveau, udfordrer det til at dygtiggøre sig. Udfordringen skal ikke være større end, at barnet oplever succes samt en følelse af at kunne mestre. Børnenes succeser italesættes og "fejres", så de bliver bevidste om, hvad de har opnået. Dette også med øje for at styrke selvtillid og selvværd.

Ågården er indrettet så tingene kan flyttes rundt, alt efter hvilken børnegruppe der skal bruge dem. Personalet overvejer løbende om der skal justeringer til i aktiviteter og indretning af inde- og ude-arealer. Læringsmiljøet i Ågården er fleksibelt, og giver plads til at læring kan ske i både små og store grupper, på tværs af alder og stue - med og uden voksenstyring (læs mere herom under "Det fælles pædagogiske grundlag"). Udgangspunktet er, at alle børn skal have deltagelsesmuligheder i både små og store børnefællesskaber.

Eksempler:

Hele huset:

Eksempel fra en almindelig hverdag; "Jeg kan se du er ked af det, vil du sidde hos mig og få et kram? Det er okay at savne mor og være ked af det ". Efter lidt tid/når barnet er faldet til ro: "prøv at se hvad XX laver? Skal vi ikke gå over og se lidt nærmere på det?". Barnet finder ro og tryghed på skødet og i armene på den voksne, og når dets nervesystem er faldet til ro, kan den voksne hjælpe barnet til at rette opmærksomheden udad igen, og eventuelt blive nysgerrig på, hvad de andre børn laver. Den voksne er en tryk base, hvor barnet kan finde tryghed og empati, som gør, at det får mod på at vove sig ud i verden igen. Dette naturligvis i forvisning om, at det altid kan søge tilbage til den voksne igen.

Vuggestuen:

I vuggestuen øver vi meget, at børnene selv hjælper til med afklædning i skiftesituationer samt i forbindelse med putning. Det er en god læring og børnene får lov at udforske og afprøve, hvad de selv kan. Der går en voksen på badeværelset med 1-3 børn af gangen, så der er mulighed for og ro til at støtte børnene optimalt i denne læringsproces. Det er godt at have flere børn med, da de ofte bliver inspireret og kan hjælpe hinanden, hvis tøjet driller. Nogle børn kan have svært ved det og det er godt for dem at spejle sig i de andre og få opmuntring til opgaven. Det er den

voksne der har ansvaret for relationen, også hvis tøjet driller og opgaven virker uoverskuelig for barnet. Det er ok, at barnet bliver frustreret og vred over selv at skulle prøve. Det er vigtigt for os at være tydelige i, hvad det er vi gerne vil have barnet til. Det er også vigtigt altid at justere opgaven undervejs. Fx hvis barnet ikke kan få bukser eller strømper af, så hjælper vi til, således at opgaven bliver mere overskuelig.

Børnehaven:

At udvikle gåpåmod er en vigtig del af at være børnehavebarn. I børnehaven kan en vokseninitieret pædagogisk aktivitet fx være "lille hund hvem har taget mit kødben" eller "alle mine kyllinger". Der kan være mange børn med til disse lege. De fungerer på tværs af aldersgrupper, og der er engagement at spore hos alle. Der er meget læring i legene, fx. vente, lytte, vise hensyn til andre, hjælpe hinanden – og øvning af empatiske evner.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

I Ågården mener vi, at sociale kompetencer udvikles i interaktionen med både børn og voksne. Denne interaktion foregår det meste af tiden i leg, hvorfor denne spiller en stor rolle i forhold til barnets sociale udvikling. I legen har barnet blandt andet mulighed for at afprøve forskellige roller og positioner. Det er også herigennem barnet bliver udfordret af andre børn og/eller voksnes meninger og reaktioner. Legen er med til at udvikle barnets empathiske kompetencer. Her øves i kommunikation (verbalt og nonverbalt) samt i at afkode sociale situationer. At øve tilsidesættelse af egne ønsker, at skabe samspil, at håndtere konflikter samt at knytte/opretholde venskaber og relationer er ligeledes vigtige elementer i den forbindelse.

På baggrund af dette prioriterer vi, at læringsmiljøet i Ågården helt fra 0 – 6 år skal understøtte børnenes lyst til at lege, udforske og eksperimentere. Det er vigtigt, at alle børn får mulighed for at deltage i legefællesskaber, hvilket kan være svært. Derfor er de voksne tæt på og observerer, når der leges både inde og ude, da det giver mulighed for at spotte de børn, der har behov for ekstra støtte til at komme ind i fællesskabet. Vi benytter forskellige strategier, alt efter hvad det enkelte barn har brug for. Den voksne kan vælge, at ”gå foran”, ”gå ved siden af” eller ”at gå bagved” børnene når de leger, hvilket giver forskellige muligheder for at igangsætte, inspirere og støtte (se evt. afsnittet om ”Leg” i ”Det pædagogiske grundlag”).

Eksempler:

Hele huset:

I Ågården arbejder vi med børnenes muligheder for medindflydelse på deres dag i huset, hvilket kommer til udtryk på mange måder; vuggestuebarnet bestemmer selv, i hvilken rækkefølge det vil spise sin mad, samt hvad det vil lege med på legepladsen. Børnehavebarnet kan være med til selv at finde ud af, hvilket tøj det skal i på legepladsen. Barnet f.eks. også være medbestemmende om gåturens destination. På denne måde bliver det øvet i at træffe valg og at mærke, hvad det betyder at have indflydelse på sig selv og andre.

Vuggestuen:

I vuggestuen sidder vi 5 børn og en voksen ved hvert bord. Vi har delt børnene op, så vi på denne måde kan få mere ro til at lytte og støtte det enkelte barn. Når vi spiser madpakker, er der mange sociale kompetencer, som vi øver og gør brug af. Fx snakker vi om, hvad alle har med i madpakken, hvad vi kan lide og hvad vi ikke kan lide - er der nogle af børnene, der har det samme med?? Derudover er måltidet også et miljø, hvor vi er tæt sammen og hvor børnene har indflydelse på, hvad vi skal tale om. Der er ro og plads til, at alle børn kan få taletid, og der er tid til opmærksomhed på de, som lige skal have lidt ekstra hjælp. Turtagning er også et vigtigt element, når vi spiser. Det er vigtigt, at alle ikke taler samtidigt, men at børnene venter på at det bliver deres tur til at fortælle, hvad de fx har med i madpakken.

Børnehaven:

I børnehaven holder vi samling hver dag. Et eksempel på indholdet ved en samling kunne være børnemassage fra "Fri for mobberi". De voksne bestemmer, hvilke børn der skal være sammen. Det kan være meget grænseoverskridende for nogle at skulle røres og være i centrum. Børnene skal lære at være opmærksomme på, hvad den der modtager massage kan lide/ikke lide, og hvilke grænser hvert enkelt barn har. Det handler om at udvikle empati. Man skal indstille sig på og afstemme sig efter den anden. Grunden til at den voksne bestemmer parrene til massagen er, at alle børn skal forstyrres og udfordres i børnehaven. Som barn er det vigtigt at lære at være sammen med forskellige børn, at bliver skilt fra sin bedste ven, røre ved en man ikke kender eller en af det modsatte køn. At finde ud af, at sidstnævnte er ok! Det kan åbne op for nye relationer.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

I Ågården har vi stort fokus på børnenes sprogtilegnelse, som både handler om den verbale og den nonverbale kommunikation. Vi anser det verbale sprog for at være en betydningsfuld del af det at kunne indgå i nære og udviklende relationer med andre børn, samt betydningsfuldt for etablering af venskaber og deltagelse i leg op gennem barndommen. Vi arbejder med sprog gennem hele dagen, både når vi tager tøj på i garderoben, vasker hænder, spiser madpakker, laver pædagogiske aktiviteter, osv.

Det nonverbale sprog anser vi for at være lige så vigtigt som det verbale, da det har stor betydning for både forståelsen, modtagelsen og besvarelsen af det verbale sprog. Derfor har vi fokus på dette, når vi interagerer med både vuggestuebørn og børnehavebørn, som alle på forskellige niveauer, er ved at lære at indgå i dialog og gensidig kommunikation. Alle i personalegruppen har været på ICDP kursus, som tilbydes igennem Syddjurs Kommune. ICDP handler om, hvordan vi som voksne, igennem vores verbale og nonverbale sprog, kan møde barnet, så det føler sig hørt og forstået. ICDP bidrager således til at understøtte barnets følelsesmæssige og kommunikative udvikling.

I Ågården ser vi os voksne, som sproglige og kommunikative rollemodeller, og har derfor både fokus på vores verbale og nonverbale kommunikation med børnene, men derudover også på vores

kommunikation hinanden imellem i personalegruppen (inkluderet forældrene). Den stemning og de ord der bliver skabt imellem de voksne omkring børnene, er med til at sætte den stemning og skabe den hverdag, som børnene skal leve og udvikle sig i.

Både i vuggestuen og i børnehaven, bruger vi bøger til sprogarbejde. Vi har en aftale med biblioteket. Hver 3. måned leverer de nye bøger til os. Vi har bøger der henvender sig til både vuggestue og børnehave. De står bøger fremme i børnehøjde på alle stuerne, så der indbydes til læsning, studeren og dialog om billeder.

Derudover arbejder vuggestue og børnehave også med Syddjurs Kommunes "Sprogkanon", som indeholder sange, rim og remser, sanglege og forslag til gode bøger at læse med børnene. Nogle af sangene og rimene overlapper fra vuggestue til børnehave samt fra børnehave til indskoling. Dette er med til at sikre en samlet og genkendelig indsats for børnene.

I Ågården har vi også små sproggrupper for de børn, der har brug for en særlig indsats i forhold til deres sprogudvikling. Dette kan både være vores tosprogede børn samt de børn, der har brug for hjælp, ud over den generelle indsats. Det kan eksempelvis dreje sig om udtale og sammensætning af bogstavlyde, forståelse og/eller udvidelse af ordforråd. Grupperne danner vi i samarbejde med talepædagogen fra PPR i Syddjurs Kommune, som også hjælper med inspiration til aktiviteter og materialer, som er målrettet det enkelte barns behov. Derudover holder pædagogerne, der står for sproggrupperne, møder sammen, hvor talepædagogen deltager. Her sparrer man med hinanden om aktiviteter og erfaringer.

Eksempler

Hele huset:

En gang om ugen har vi "Musik og halløj" på torvet, hvor hele huset mødes til sang, dans og fjollerier. Vi synger sange, som alle børnene kender, og også lidt nye.

I 2020 har Ågården valgt at bruge den årlige pædagogiske dag på at få genopfrisket begreberne fra ICDP, for at sikre, at vi alle har det i frisk erindring og dermed arbejder ud fra samme forståelse. Derudover giver det mulighed for, at nye medarbejdere, der ikke har nået at være afsted på kursus endnu, får et indblik.

Vuggestuen:

I vuggestuen holder vi samling dagligt. Det er vigtigt for os, at alle børnene har deltagelsesmulighed på det niveau, de formår. Vi bruger en kuffert med forskellige sange. Der skiftes ud i kufferten med øje for, hvilken børnegruppe vi har. Kufferten skaber fælles opmærksomhed samt

indlevelse i aktiviteten på stuen. Til hver sang er der knyttet bevægelser, så det kropslige understøtter det sproglige. Krop og sprog hænger sammen, og det giver en bedre forståelse for ordene, hvis kroppen er med og "husker", hvilke bevægelser der ledsager ordene. På Denne måde, kan børn med og uden sprog være med til samling. Selv de mindste i vuggestuen, der endnu ikke kan kommunikere verbalt, viser fagter til sangene. Vi slutter ofte samlingen af med rim og remser, hvor vi skal op at stå og bevæge os. Rim og remser er gode, da de giver forståelse for sprogets rytme og sammensætning.

Vi arbejder også med dialogisk oplæsning, hvor det handler om at tale om/sætte ord på billeder og handling i bogen. I den sammenhæng bruger vi ofte sprogkufferten, som indeholder rekvisitter til at visualisere historien gennem eksempelvis bordteater.

i spisesituationen sidder vi ved borde med 5 børn og en voksen. Her har den voksne god mulighed for at være indlevende og nysgerrig, samt skabe fælles opmærksomhed. Denne situation er især god til børn, der behøver lidt ekstra støtte. Her kan den voksne for eksempel hjælpe barnet med at sætte ord på, hvad der er i madpakken. Hvad har du mon med? Er der nogle af de andre der har det samme med som dig?

Vi kigger os omkring og taler om farver og dyr. Sætter ord på ting barnet ikke kender. Leger med sproget når det er muligt. Bruger pegebøger, der kan snakkes om, og vi bruger iPads som visuelt værktøj til at lære og øve sange/ord.

Børnehaven:

Vi holder samling, hvor vi taler børnenes navne, datoen, hvilken dag det er, måned, år og hvilken årstid vi har på nuværende tidspunkt. Vi snakker om hvad børnene har oplevet i weekenden, hvad de har leget - og med hvem. Vi synger sange med fagter, ofte de samme sange så børnene oplever at kunne være med i det, og fordi det er vigtigt med mange gentagelser når de skal lære nye ord. Derudover øver vi forskellige ordlyde, og vi leger med sproget i form af rim og remser, hvor der leges med ordenes rytme. Vi laver også vores egne rim, gerne med fjolleord, hvilket børnene synes er rigtig sjovt og udfordrende, og som er med til at fastholde deres interesse. Samtidig med at der er fokus på at børnene har mulighed for at være aktive deltagere, og at de føler sig som en del af fællesskabet, fx at turde sige noget foran de andre, at skulle lytte, vente på tur.

Vi visualiserer i form af billeder og evt. video, når der skal laves aktiviteter, med henblik på at hjælpe børnene til bedre at forstå, hvad formålet med aktiviteten er. Det kunne også være piktogrammer, som visuelt understøtter sproget. I garderoben hænger billeder af forskellig slags tøj,

som passer til dagens vejr, så børnene kan se hvilket tøj de skal finde frem og tage på. Det hjælper på børnenes selvhjulpenhed, at de selv kan orientere sig på billederne.

Der øves bogstaver og tal med ældstegruppen, hvor de skal lære at skrive deres eget navn og alder. De snakker om emnet "hvem er jeg", hvor der snakkes om, hvem der bor hjemme hos dem, hvad de forskellige personer hedder osv. På stuerne hænger billeder af alfabetet, rim, remser og tal, som inddrages løbende i dialoger - f.eks. i dialogen ved bordet når der spises, eller når der holdes samling.

I børnehaven øver vi højtlesning, hvor det handler om at øve sig i at lytte efter den handling der er i bogen. Gennem dialogisk læsning genoplever vi en valgt bog, hvor børnene selv skal være med til at genfortælle en handling, som vi over en periode har talt sammen om, og børnene kan skiftes til at fortælle. Derudover har vi også forskellige sprogkufferter, som indeholder en bog, rekvitter til at visualisere historien som bordteater, samt et hæfte med forslag til andre aktiviteter omkring historien. Når vi læser historien, og laver små forestillinger med sprogkufferter er børnene aktive medspillere. F.eks. kender de fleste historien om "De tre bukkebruse". Denne historie kan genfortæles og leges på mange måder. Gymnastik rummet bliver til scenen, hvor børnene får en rolle i historien og går over broen (bænken). Dette kan gøres, så alle børn får lov at deltage på hver deres måde, for der er også børn der gerne vil være en busk, træ, osv.

Når vi går på ture ud af huset, sætter vi ord på mange ting vi ser, børnene øver sig også her på begreber og får større bevidsthed for omverden. Ved spisning øver vi dialogen, og taler sammen med børnene om alt det der rører sig i børnenes hverdag, hvilket både kan handle om, hvad de har fået til aftensmad, hvem der laver maden hjemme hos dem, og hvad der er deres yndlingslegetøj.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

I Ågården bestræber vi os på at have fysiske rammer, som året rundt giver børnene mulighed for at få kropslige og sansemæssige udfordringer og erfaringer, da vi arbejder med udgangspunkt i, at børn lærer gennem disse. Kroppen husker, hvad der er rart og ikke rart. Både ” det som føles rart” og ”det som gør ondt”, er gode sansemæssige erfaringer at få. Derfor arbejder vi med, at det fysiske børnemiljø indrettes, så det både stimulerer ydre og indre sanser. De ydre er: smags-sansen, lugtesansen, høresansen og synssansen. De indre er: labyrintsansen/den vestibulære sans, muskel-/led sansen og følesansen/taktilsansen.

Sanserne konstituerer den måde børnene befinder sig i verden på og danner fundament for at forstå, hvilke sammenhænge de bevæger sig i. Gennem bearbejdning af både ydre og indre sanseindtryk, får børnene udviklet en automatisering af sansebearbejdningen i hjernen. Efterhånden som denne sansebearbejdning styrkes, bliver børnene bedre og bedre til at kunne sortere i indtrykkene, hvilket har stor betydning for deres udvikling af koncentrationsevne, automatisering og koordinering af bevægelser af muskler og led. Derudover har det betydning for deres sproglige, sociale og følelsesmæssige udvikling. Alle de erfaringer børnene gør sig med krop og sanser, er med til at skabe og styrke nervesystemets struktur. Desuden skabes nye forbindelser mellem cellerne, som bestemmer hjernens udvikling.

Eksempler:

Hele huset:

Legepladserne omkring huset giver gode muligheder for fysiske udfordringer. Børnene får stimuleret deres sanser. Den vestibulære sans er i fokus på karrusellerne samt vore gynger. Derudover er legepladsen inddelt i niveauer, hvor børnene kan få pulsen op og få brugt kræfter, når de skal op ad bakke på cykel eller gåben. Vi har løbecykler som er tilgængelige hver dag, både for vuggestuen og børnehaven. At køre på løbecykel kan være svært, og der er mange muskler og sanser i spil. Vi har også en stor klatrekarrusel, hvor børnene kan kravle højt op og samtidig blive udfordret på deres muskel-/led sans.

Legepladserne indeholder forskellige materialer og teksturer, som kan give forskellige sansemæssige indtryk, såsom; vand, sand, pinde, græs, sten, skovle, spande, brædder, kasser, osv. (se evt. læreplanstemaet "Natur, udeliv og science").

Om sommeren må børnene gå i bare tæer på legepladsen, hvilket giver dem mange sansemæssige stimuli igennem fodsålerne; hårdt, blødt, vådt, tørt, koldt, varmt, osv.

Derudover har vi et stort motorikrum, der indbyder til leg og masser af fysisk udfoldelse. Her kan der blandt andet kravles i ribber, gynges i sansegynge, bygges med og kravles på store skumklodser, laves forhindringsbaner, osv. I motorikrummet er det legalt med "vilde" lege, hvor børnene kan få mulighed for at udfordre sig selv og hinandens motoriske kompetencer. Aktiviteterne i motorikrummet er både voksen- og børneinitierede, og kan både være med små og større grupper af børn fra vuggestue og børnehave.

Vuggestue:

I vuggestuen bruger børnene meget deres sanser når de bevæger sig rundt, både ude og inde. De ser, smager, lugter til ting de kommer forbi, om det så er en legoklods eller en snegl. De er ved at finde ud af, hvad verden er for et sted, og de bliver klogere på det ved at undersøge alt, hvad der kan undersøges. Det vidunderlige ved børn er deres nysgerrighed og mod på at lære verden at kende. I vuggestuen bruger vi derfor rigtig meget tid på gulvet, hvor vi er nysgerrige på, hvad der optager børnene.

Børnehave:

I børnehaven bliver børnene introduceret til mange forskellige materialer og teksturer i de voksenstyrede aktiviteter, både ude og inde. Blyanter, tuscher, limstifter, sakse og perler er tilgængelige og bliver brugt til at eksperimentere og udtrykke sig med på forskellige måder. Samtidig træner brugen af redskaberne børnenes finmotorik og øje-hånd koordination. Vi har også forskellige typer maling samt emner til at male på. Det hele tages gerne med ud på legepladsen, hvor børnene kan sidde ved borde eller stå ved staffelier.

Derudover er der mulighed for at børnene kan prøve kræfter med at save, snitte, hamre og slibe, og bygge ting, som de kan lege med i børnehaven og/eller bringe med hjem. Både drenge og piger vil gerne deltage, og de viser stort engagement og glæde ved at få lov at arbejde med værktøj og materialer, som er lidt "farlige". Aktiviteterne kræver, at børnene koncentrerer sig og dermed træner den fokuserede opmærksomhed. De bruger flere forskellige muskelgrupper samt både ydre og indre sanser.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

I Ågården er der rammer, der giver mulighed for eksperimenterende læring og udvikling gennem oplevelser og erfaringer med naturen og udeliv året rundt. Vi ser de voksne som rollemodeller, der skal understøtte børnenes eksperimenter og nysgerrighed, samtidig med at de voksne også er nysgerrige og undersøgende sammen med børnene.

Vi bruger den nære natur, som er på legepladsen lige uden for døren, hvor vi bl.a. går på opdagelse efter krible-krable dyr i det høje græs og under sten og brædder. Samtidig taler vi med børnene om livets gang (Fødekæden), klassificering (forskel på forskellige dyr), samt om dyrenes levesteder. Derudover er de voksne nysgerrige og undersøgende i forhold til forskellige naturfænomener sammen med børnene, såsom årstidernes skift, vejrfænomener, sanseoplevelser (kold/varm, blød/hård) og begyndende matematisk opmærksomhed (hurtig/langsom, stor/lille, tyk/tynd, osv.). Vi eksperimenterer også med elementerne vand, jord, luft og ild, ved at vi f.eks. ofte laver bål, hvor børnene deltager i processen, og bliver fortrolige med ilden. Vandet finder vi både i vandpytter og ved at tage en vandslange ud på legepladsen. Derudover bruger vi også fantasien og eksperimenterer når vi har træværksted, hvor børnene får lov at bruge store save, hamre, søm, måler op med tommestokke og bruger snitteknive. Derudover har vi materialer liggende frit tilgængelige på legepladsen, som børnene bruger til at konstruere huse af store brædder og grene.

Lige ude på den anden side af hegnet omkring Ågården, har vi masser af natur, som vi bruger flittigt. F.eks. er vi så heldige, at vi har mulighed for at benytte os af et spejderområde ("Spejderstykket") lige ved siden af, hvor vi kan gå over at lege og lave aktiviteter i skoven, på græsplænen, i bålhytten og ved og i bækken. Samtidig har vi også flere forskellige åbne græsarealer omkring institutionen, som er med til at give børnene mulighed for at få mange forskellige erfaringer med naturen og dens mange muligheder for oplevelser og læring.

Derudover arbejder vi også med at give børnene en begyndende bevidsthed om, at vi skal passe på naturen. Både den nære natur på legepladsen, men også den natur der findes uden for Ågårdens område. Det gør vi bl.a. ved, at de voksne er rollemodeller for børnene, i forhold til at samle deres affald sammen og smide det i en skraldespand, når vi har spist i institutionen eller på tur. Vi forklarer dem, hvorfor det er vigtigt og lærer børnene reglerne for, hvordan man opfører sig i naturen (ex. ikke ødelægge træer ved at rykke grene/bark af, passe på alle dyr, osv.). Vi går på ture, hvor målet er at samle affald og snakker om, hvorfor det ikke skal ligge i naturen.

Eksempler:

Vuggestue:

Vuggestuebørnene kigger efter krible-krable på legepladsen og på tur i nærområdet, og de voksne er opmærksomme på at understøtte børnenes nysgerrighed og lyst til at lære nyt. Bl.a. ved at snakke med dem om dyrenes udseende og størrelse og vise børnene, hvordan man håndterer dyr, så de ikke bliver skades. Det drøftes, hvorfor nogle snegle har "huse" på ryggen, hvorfor regnormen bor nede i jorden, osv.

Alle vuggestuebørn er ude hver dag, enten på legepladsen eller på ture i nærområdet, så de får mulighed for at få sansemæssige og motoriske oplevelser i al slags vejr og terræn. Børnene får herigennem en fornemmelse for naturens forskellige anvendelsesmuligheder samt en begyndende fortrolighed med omverdenen.

Børnehave:

Når de ældste børn er på spejderstykket, elsker de at lege ved bækken. Bl.a. er de vilde med at bygge dæmninger, hvor de er sammen om at hente grene og sten til projektet. De voksne opfordrer børnene til at hjælpe hinanden med at bære de store grene, samt at snakke med hinanden om, hvor og hvordan byggeelementer skal ligge. Målet er at lære børnene samarbejde. samtidig styrkes deres fin- og grovmotorik, sanser, sprog samt praktiske viden. Derudover styrkes bevidstheden om vandets kræfter, begreber som størrelse, vægt, høj-/lavvande, vejrfænomener etc.

Vi snakker med børnene om forskellige dyrearter. Vi fortæller børnene om navnene på de fuglearter, som vi ser på legepladsen, samt udpeger dem for børnene når vi går tur uden for institutionen. Vi fortæller også om hvad fuglene spiser og hvor de bor/bygger rede.

Forår 2020: Siden vi kom tilbage fra nedlukningen på grund af Covid-19, har alle aktiviteter stort set foregået på legepladsen, som i en periode var opdelt i mindre områder. Samtidig er børnene blevet afleveret og hentet af deres forældre på legepladsen. Den store grad af udeliv har haft en positiv effekt på vores børn, da der er få konflikter og færre "kriser" blandt børnene når der skal siges farvel til mor eller far. Vi har fået flere selvhjulpne børn, fordi de selv skal hente og bringe deres ting til garderoben, da forældrene ikke kommer ind i huset. Vi kan se på børnenes kropssprog at de "vokser" og er stolte af det ansvar de har fået, samt den tiltro som forældrene og personale har til dem. Bl.a. derfor vil vi holde fast i at være så meget ude - også fremover.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

I Ågården veksler dagen mellem planlagte, voksenstyrede aktiviteter og børnenes selvinitierede lege og aktiviteter. I Ågården skal det æstetiske læringsmiljø skal ses i en sammenhæng, hvor vi støtter børnene til at indgå i positive og udviklende fællesskaber. Kulturen i Ågården skabes i mødet mellem voksen og barn, som også er et møde mellem et børneperspektiv og et voksenperspektiv, hvor begge dele er vigtige.

Vi ønsker, at børnene opnår en forståelse for og en oplevelse af egne og andres kulturelle baggrunde, traditioner, normer og værdier.

Alle børn i Ågården skal have mulighed for at danne sig egne oplevelser med mange forskellige kulturelle udtryk. Der veksles mellem to roller; passiv (tilskuer) og aktiv (deltagere/skabende). I den passive/observerende rolle går de voksne foran og præsenterer forskellige æstetiske udtryksformer samt skaber rammerne for et læringsmiljø, hvor børnene får lyst til at være nysgerrige og undersøgende. De voksne igangsætter kulturelle og kreative aktiviteter og er optagede af det fysiske læringsmiljø i institutionen. F.eks. ligges der vægt på, at rummene og møblerne i Ågården er fleksible. Placeringen og indholdet afstemmes til de børn der aktuelt er tilmeldt institutionen. Dette gælder også for uderummet, som vi anser for at være en lige så stor del af læringsmiljøet. Både ude- og inde arbejdes der med at skabe små og store ”rum”, så børnene har mulighed

for at vælge at lege i såvel mindre som større børnefællesskaber. Der skabes også mulighed for at børnene kan lege mere "privat" og fordybe sig uforstyrret. På denne måde udtrykker de fysiske rammer børnesynet og kulturen i Ågården. De er således med til at videregive traditioner, normer og værdier til børnene.

Når børnene er aktive, er det den voksnes rolle at "gå ved siden af" eller "bagefter". Her er børnene med skabere af læringsmiljøet og fællesskabet. Det er den voksnes rolle at støtte og motivere børnene, så deres nysgerrighed, eksperimenter og udtryk blomstrer. De voksne skal fodre børnene med engagement, udvikle deres fantasi, kreativitet og nysgerrighed. På den måde danner børnene egne erfaringer og ønsket om at udtrykke dem med brug af forskellige materialer, redskaber og medier. Vi opmærksomme på, hvad vi stiller frem i kasser og reoler, som børnene selv kan finde frem, og blive inspirerede af. Børnene er aktive med skabere af kulturen og fællesskabet. De gives konstant mulighed for at udtrykke egne følelser og den kultur de har med hjemmefra, hvilket også styrker den demokratiske dannelse.

Eksempel:

Hele huset:

Vi holder fastelavn, hvor børnene altid er med til at udsmykke tønderne. I tiden op til begivenheden, lægger de voksne materialer frem på stuerne, som børnene kan være med til at lave til fastelavnspynt. Pynten hænges op på stuerne indtil fastelavn. Dette er med til at give børnene mulighed, for at vise de andre børn, hvad de har skabt og dermed vise noget af sig selv. Derudover skaber det stemning på stuen og i huset. Samtidig med til at opbygge forventning i børnehaven henimod dagen, hvor børnene får kostumer på, og viser dem for de hinanden. Vi synger sange og snakker om, hvorfor vi holder fastelavn. På dagen, hvor vi skal slå katten af tønden, er der nogle af børnene, der ikke vil deltage eller klædes ud - for eksempel på grund larmen eller generthed. Disse gives mulighed for at kigge på (evt. med hørevern) eller deltage noget tiden. Således ekskluderes ingen fra fællesskabet.

Vuggestuen:

Når et af børnene har fødselsdag, pyntes stuen med flag. Bordene skubbes sammen, så alle børnene kan sidde sammen og spise. Der synges traditionelle fødselsdagssange og fødselsdagsbarnet

delers ofte godter ud. De voksne har lavet en lille gave til barnet, som pakkes ud foran de øvrige børn - måske med hjælp. Børnene oplever et fællesskab omkring sangen, som er den samme hver gang – en gentagelse som skaber traditionen.

Til samling sidder børnene i rundkreds med de voksne og synger sange. Konkreter fra en kuffert, symboliserer sangene, som de voksne har bestemt, at børnene kan vælge imellem. Børnene vælger efter tur en konkret fra kufferten og den tilhørende sang, synges af de voksne og de børn der kan. Her har de voksne bestemt en ramme for børnenes medbestemmelse. Indenfor rammen oplever børnene selvbestemmelse. Dette er en del af vuggestuebarnets gryende demokratiske dannelse, og oplevelsen af selv at have indflydelse på omverdenen og eget liv. Samtidig er det at synge sammen med til at styrke fællesskabet og den sproglige udvikling.

Børnehaven:

I børnehaven er der iPads på alle stuer, som både bliver brugt til at visualisere, det vi taler om samt til at vise relevante små film/videoer og læringsspil. Spillene og videoerne er udvalgt af de voksne med udgangspunkt i kvalitet, pædagogisk indhold og sværhedsgrad. iPads bruges således primært som rekvisitter til læring og udvikling.

Der bliver ofte lavet bålmad på legepladsen. De børn, som har lyst, kan være med til at snitte og forberede, det der skal i gryden. De voksne hjælper de børn, der ikke har prøvet det før, samtidig med at der snakkes om de forskellige ingredienser, og eventuelt om hvilke grøntsager de spiser hjemme osv. Det kan udvikle sig til en samtale om, hvad børnene kan lide/ikke kan lide, hvilket igen kan afføde en overordnet drøftelse af forskelligheder. Nogle af børnene er med til at hente brænde til bålet og tænde op. Aktiviteten træner finmotorikken og giver mange forskellige sansesindtryk (duft, smag, føle) og samtidig er det en fælles indsats, at lave den mad, som alle skal være med til at spise sammen bagefter. De store vuggestuebørn inviteres også ind i børnehaven for at smage bålmoden.

Evalueringsskulturr

Kravet om etablering af en evalueringsskulturr i dagtilbuddet skal understøtte, at det pædagogiske personale udvikler en faglig, selvkritisk og reflekteret tilgang til det pædagogiske arbejde.

Lederen har ansvaret for, at det pædagogiske personale og ledelsen løbende forholder sig til, hvordan de pædagogiske læringsmiljøer understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Fx kan dette ske ved, at praksis i forhold til et valgt fokus (fx forældresamarbejde eller børnefællesskaber) fastholdes gennem pædagogisk dokumentation, som danner grundlag for analyse af og systematisk refleksion over sammenhængen mellem læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Børnenes perspektiver skal indgå i evalueringer under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.

Evalueringstyper

Evalueringen af arbejdet med den pædagogiske læreplan kan med fordel foregå i pædagogiske fællesskaber. Evalueringen kan have fokus på konkrete aktiviteter eller være bred i forhold til tilgange/miljøer.

En hverdagevaluering kan fx fokusere på relationen mellem børn og pædagogisk personale i en konkret aktivitet. Her kan refleksionsspørgsmålene være:

- Hvordan forholder det pædagogiske personale sig til børnene i aktiviteten?
- Hvilke børn bliver set og hørt og får respons, hvilke børn gør ikke, og hvorfor?
- Hvilket børne- og lærings syn ligger til grund for det pædagogiske personales måde at relatere til og kommunikere med børnene på?
- Hvordan reagerer børnene på personalets ageren?

En længerevarende evaluering kan fx fokusere på, i hvilket omfang de pædagogiske læringsmiljøer understøtter børnenes trivsel, læring, dannelse og udvikling generelt.

Indimellem kan det give mening at få andre øjne på egen praksis, fx interne ressourcer som kolleger, børnene, forældre eller en leder eller eksterne ressourcer som en psykolog, et andet dagtilbud, PPR, en konsulent el.lign.

I arbejdet med evaluering bruger vi forskellige værktøjer/metoder:

SMTTE er en didaktisk model, som kan bruges i det pædagogiske arbejde med målsætning, dokumentation og evaluering. SMTTE består af fem elementer: Sammenhæng, Mål, Tegn, Tiltag og Evaluering. Elementerne er afhængige af hinanden og indbyrdes forbundet.

KIDS er et redskab til at vurdere den pædagogiske kvalitet i daginstitutioner med henblik på efterfølgende at kunne udvikle og forbedre de omgivelser, der udgør børnenes betingelser for læring og udvikling. Formålet med KIDS er at give pædagoger et praktisk redskab til at udvikle kvalitet i dagligdagen. Materialet kan anvendes til selvevaluering, til at tage temperaturen på og udvikle egen pædagogisk praksis, ligesom man også indbyrdes kan observere på tværs af en institution og dermed få et bredere materiale at arbejde med.

Aktionslæring drejer sig om at udvikle den pædagogiske praksis ved at eksperimentere med små konkrete prøvehandlinger, kaldet *aktioner*, i hverdagen. Det kan ske ved at gennemføre aktioner og efterfølgende i fællesskab at reflektere over de erfaringer, der gøres – enten med udgangspunkt i egne iagttagelser eller andres observationer af aktionerne. Aktionslæring bygger på den antagelse, at pædagogiske praktikere gennem systematiske undersøgelser af egen praksis kan producere relevant og praksisnær viden om, hvad der virker lokalt, som kan deles og formidles til andre, og som kan bidrage til en positiv forandring.

Pædagogisk dokumentation

Pædagogisk dokumentation har mange forskellige former, og en nuanceret og systematisk evalueringspraksis vil trække på flere dokumentationsformer, fx:

- praksisfortællinger
- fotos
- observationer

- videoptagelser
  - screeninger
  - relations skemaer
-

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluerende pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/dagtilbud

[Pædagogisk læreplan](#)

© 2019
Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET